

Vozili jsme písek na dvůr, abychom zasypali louže krve

OTTOKAR KREMEN Z CHOMUTOVA

Přišel jsem z armády 7.5.1945 domů a nemohl do svého bytu, protože byl zabrán ruskými důstojníky¹. Šel jsem proto ke své švagrové do Gersdorfu, okres Chomutov, abych se tam se svou ženou zdržoval, dokud můj byt nebude volný. Šel jsem do svého bytu, přivést něco prádla a šatů. Přejda tam, důstojníci se omluvili a nebránili mi v odnášení mých šatů a prádla. Já jsem přijel na jízdním kole, ale během mého pobytu v mém bytě mi kolo ukradli. Když důstojníci zpozorovali, co se stalo, šel jeden z nich, major, se mnou na ulici a chytil jednoho ruského vojáka, který přijel na motorce Sachs. Tomu motocykl sebral a předal mi ho jako náhradu, než se najde jízdní kolo. Vystavil mi ruským písmem napsaný dopis, abych neobtěžován mohl projít uzavíracím stanovištěm Rusů. Neměl jsem také u žádných ruských stráží nějaké potíže a dojel jsem s tím motocyklem do Gersdorfu dobře. Důstojníci poznamenali, že nejspíše do tří týdnů odejdou a já se potom opět do svého bytu můžu vrátit. Avšak dopadlo to jinak.

3. června 1945 přišlo devět Čechů do mého dočasného bytu u mé švagrové v Gersdorfu. Češi měli až na jednoho civilní oděv, na kterém ale na první pohled bylo vidět, že byl kradený, neboť žádnému nepasoval ani kabát ani kalhoty. Jen jeden měl četnickou uniformu (štábní kapitán), jakou člověk mohl považovat za jeho vlastnictví, protože mu padla. Ten prohledal můj byt a jiní z oddílu prohledali celý dům. Samosebou sebrali všechny šaty a prádlo, které mi Rusové vydali, jakož i všechny šaty mé švagrové a veškeré potraviny, králíky, kteří byli ve chlévě, zastřelili a nechali ležet. Já jsem se musel svléknout a byl vyšetřován, zda jsem nebyl u SS, když nic nenašli, dotazovali se, zda jsem byl člen NSDAP nebo SA, když jsem odpověděl záporně na otázku, udeřili mě do tváře, že mi tekla krev z nosu a úst. Když měli pohromadě všechno, co zamýšleli vzít sebou, mezitím také motorku, kterou jsem dostal od ruského majora, musel syn mé švagrové zapřáhnout voly a věci odvézt k silnici. Já sám jsem musel jít s sebou také. Dovězli mě do hostince v obci, svezli sem ihned všechny muže a teď začalo náležité samobití, jeden musel druhého zfackovat nebo uhodit.

Odtamtud jsem přišel do policejního vězení v Chomutově (bývalý hotel Weimar). 3. června byla neděle. Přišel jsem do cely, ve které bylo místo pro dva muže. Bylo nás v této cele šestnáct mužů, mezi nimi jeden jedenáctiletý chlapec, jehož rodiče byli umístěni v jiné cele. Nepoznamenal jsem si jména všech vězňů, ale jeden, v soukromém životě jsem ho dobře znal, byl učitel Kny ze Spořic. Jedenáctiletý chlapec byl synem ing. Merdena ze zvonářství Herold v Chomutově. Syn a otec byli později

Radnice v Chomutově v roce 1925 (Oblastní muzeum Chomutov)

v táboře zastřeleni a leží na jednom droužkovickém poli zahrabáni. Matka zůstala dále v táboře. Tak jsme byli v tomto policejním vězení do čtvrtka bez stravy a vody.

Konečně ve čtvrtek odpoledne došlo ke změně v naší situaci. Postavili nás všechny tváří ke zdi na dvoře vězení. Bylo jen dobře, že jsem uměl česky a tak jsem mohl plánu a všem rozmluvám, které Češi mezi sebou vedli, rozumět a svým spolutrpitelem to sdělit. Byli jsme jeden po druhém četnickým poručíkem vyslýcháni. Jak jsem přišel na řadu, zeptal jsem se poručíka, proč mě zde zavřeli. Ten mi dal odpověď: „Já jsem tě nepřivedl a nemůžu tě ani propustit“. Když jsme byli všichni vyslechnuti, vytvořili jsme na dvoře čtveřice, aby nás odvezli. Jeden Čech držel Hitlerovu bustu v ruce a vyzval všechny, aby při pochodu kolem zdravili tak, jak Adolf (Hitler) žádal, a jiní tito Češi se postavili na druhou stranu s automatem. Rozuměl jsem, jak Čech s Hitlerovou bustou v ruce na ostatní volal: „Když někdo zvedne pracku, ihned na něj vystře-

Dnešní podoba sklárny u Chomutova (privátní archiv E. Vacek)

lit! Prackou je míněna ruka. Mohl jsem ještě uvědomit ostatní, tohle nedělat, a bez jediného pohledu na Čecha s Hitlerovou bustou jsme šli k bráně ven. Samozřejmě byli strážní, kteří nás vedli, rozhněvaní, že se jim nepodařilo někoho z nás přivést tak daleko, aby vztyčil ruku a tak na nás střelit.

Byli jsme po cestě častováni kopanci a ranami bičem, protože jsme prý nesprávně pochodovali. Přišli jsme do tábora, byla to stará sklářská huť blízko dvora chomutovského městského statku. Po příchodu jsme se museli postavit do řetězu ve vzdálenosti tří kroků od sebe. Nejdříve jsme museli vyprázdnit naše tašky, všechno před sebe položit a pak se svléknout do naha. Když jsme se svlékli, táborové strážce prohledali naše tašky. Běda tomu, kdo ještě něco v tašce měl a kdyby to úplně malý kus starého papíru byl, dostal hned několik šlehů bičem nebo takový hák na bradu, že stěží našel své dřívější místo. Těm, kdo měli dobré šaty nebo prádlo nebo boty, byly tyto věci odebrány a obdrželi šaty od spolutrpiteľů, kteří již byli zabiti nebo umučeni. Šaty byly buď roztržené, nebo potřísněné krvavými skvrnami.

Potom jsme přišli do velké místnosti, ve které bylo společně 78 mužů, mezi nimi pan Rafler-Müller z Neudorf / Biela, obchodník se zbraněmi Böhm a jiní, jejichž jména jsem si nepoznamenal. Místnost byla vydlážděná cihlami se střechou pokrytou střešní lepenkou. Měla jediné okno, ve kterém byl po celý den strážný a nás v místnosti pozoroval. Bylo tam horko jak v pekařské peci. Nikdo neměl postel ani deku, natož pak slaměné lože. Museli jsme ležet na cihlách.

Po celý den už od šesti hodin do večera deseti hodin se nepřetržitě na české povely cvičilo. Byli mezi námi starci 70-80 letí a museli se zúčastnit také toho všeho. Jednoho dne se strážnému cvičení nelíbilo a řekl: „No, co je? Když to líp nejde, já vás to naučím!“ Řečeno, vykonáno,

on vzal vždycky devět mužů ven na dvůr ke cvičení, ale běda, když se jeden otočil na nesprávnou stranu, ukázal tím koženým bičem do správného směru, potom přišel nepřetržitý běh pod ranami koženého biče. Mnozí vstoupili a zhroutili se a prosili, ať je zabije, ale jeho šaškárna šla bez překážky dál.

Večer vstoupil velitel tábora do naší místnosti a ptal se, jestli přece mezi námi není někdo, kdo české povely dobře zná. Když se nikdo nehlásil, zvedl jsem ruku a hlásil se. Velitel tábora se mě zeptal, jestli umím dobře česky, já jsem přisvědčil a on mi předal velení. Poprosil jsem ho zároveň, jestli by dovolil vězňům konat vyučování češtiny. Velitel souhlasil a my jsme tak měli na čas cvičení z krku, pak bylo při vyučování dovoleno sedět, sice jen na cihlové podlaze.

Během této doby jsme měli denně jako zaopatření jen 100 g chleba, šálek kávy, ráno a v poledne nic, večer opět 100 g chleba s jedním šálkem kávy. Často jsme byli v noci vyhnáni, museli stát v pozoru a od každého civila Čecha strpět všechno šikanování a soužení. Jedné noci přišel houf Čechů, s nimi četník, a museli jsme se postavit do tří řad s třemi kroky vzdálenosti, potom chodili Češi od jednoho k druhému a ptali se, zda příslušný byl u strany nebo SS nebo SA. Běda tomu nešťastníkovi, když byl u jedné organizace nebo strany. Ti museli běhat po dvoře pod ranami bičem.

Až byli všichni pryč, opustili Češi místnost a my jsme se mohli uložit, o spánku nebyla už řeč, neboť jsme byli všichni rozčilení a nevěděli, co se v nejbližším okamžiku stane. Krátce na to jsme slyšeli rachot automatu, bylo to za svítání, protože kolem našeho okna jel nákladňák, který byl naložen mrtvolami zastřelených, bylo to z celého tábora 78 mužů. Hned ráno po vstávání jsem musel přivést s třemi muži kolečko a vozili jsme písek do dvora, zasypat louže krve nešťastníků. Potřebovali jsme osmnáct koleček plných písku, pak se muselo všechno vyházet a krvavé skvrny poházet. Později přijel nákladňák zpátky a já jsem musel ten vůz umýt, protože byl celý plný krve. Jak jsem od strážných vyslechl, byli lidé zahrabáni na jednom droužkovickém poli. Mezi těmi mrtvými se ocitl již uvedený ing. Merden z Heroldova zvonařství a jeho jedenáctiletý syn, zatímco jeho žena byla ještě v táboře.

Jednoho dne přišel rozkaz, že tábor se uvolní a obyvatelé půjdou všichni přes hranici k Rusům. Byl sestavený transport a odešel. Večer jsem se dověděl od velitele, který byl štábní kapitán četnictva, že všichni šli do pověstného KZ Maltueurn. V táboře ve staré sklárně zůstal doktor jménem Lockwenz z chomutovské okresní nemocnice, nějaký inženýr, Rakušan, který během Hitlerovy doby udělal mnoho dobrého pro české dělníky, protože byl v táboře známý, pak ho navštívili taková Češi a přinesli mu uzneniny jako uznání, ale toho muže neosvobodili, jeden bývalý kapitán z československé armády, Jugoslávec,

listonoš jménem Havel z Jirkova a já. Zeptali jsme se jednoho strážného, který byl trochu přístupný, co se s námi bude dít, ten řekl: „Nebyli jste u žádné NSDAP a budete propuštěni“. Propuštění ale nepřišlo, Rakušan a Srb šli se stráží do svých rodných zemí a my ostatní jsme tam v táboře zůstali.

Uplynulo sotva osm dnů a stav vězňů narostl na 360, z toho 78 žen. Přišli následující vězňové, jejichž jména jsem si poznamenal: Pan Mader, ředitel Mannesmannových válcoven Chomutov, z téhož podniku pan inženýr Vierlinger, pan dr. Meier, velkoobchodník z Chomutova, pan Taud, ředitel správy knížecí domény Červený

Hrádek-Jirkov, velkouzenář pan Mittelbach z Chomutova (byl v táboře umučen), pan Müller, majitel kamenolomu z Chomutova - Horní Vsi, farář z Údlic u Chomutova, hajný z Načetína (byl rovněž zabit) a mnoho jiných osobností, jejichž jména mě nenapadají. Byli jsme po novém přírůstku přiděleni do pracovních čet pro ČSD (Česká dráha) v Chomutově a museli vyklízet bombardovanou výtopnu od trosk. Ing. Sturm z Chomutova se účastnil také.

Šel jsem na tuto práci jako tlumočnick, předávat spoltrpitelům příkazy traťmistrů, popř. předáků. Bylo přítomno mnoho takových, kteří nikdy ve svém životě takovou práci nedělali a byli železniční policií, která měla dozor nad oddíly, bičem popoháněni. Při těchto pracích jsme dostávali v poledne ještě polévku ze sójového šrotu bez soli a každé jiné přísady, kromě 100 g chleba a šálku kávy ráno a večer. Uprchl-li vězeň, přišel vedoucí party, který byl taktéž táborový vězeň, na houpačku (místnost mučení). Na konci se ještě podrobně k této metodě mučení vrátím. Mnoho vězňů nemohlo jít už domů, tak např. pan Mittelbach z Chomutova. Byl tak bit, že jeho obličej byl ocelově modrý a on nikoho nepoznal anebo nevěděl, kde se ocitl, nebyl zcela při smyslech. Jeho vlastní dcera ho nepoznala při pochodu kolem nádraží, a kdo ho znal a nevěděl, že to je on, také ho opět nepoznal, tak zřízený byl tento muž.

Poznal jsem na nádraží jednoho mladého traťmistra, kterému byl přidělený třípokojový byt v Chomutově, Klingergärten, a který nevyužíval. Říkal mi často: „Kam to povede, nevezmu si tu žádný byt, protože v tomhle je všechno kradené“. To je ale také jediný, koho jsem takového poznal, dal nám později dva vozy plné brambor do

Náměstí v Chomutově v roce 1925 (Oblastní muzeum Chomutov)

skladu na vaření pro vězně. Přinášel také některým vězňům chléb a rozdával svoje polední porce.

Železniční policie si našla zábavu v tom, když se někdo při práci zhroutil, hodit ho do vodou naplněného trychtýře po bombě a smát se, když se ruce pokryté bahnem objevily na hladině vody. Byli jsme často rádi, když jsme mohli jít pracovat a měli jsme strach před nedělí, protože o nedělích bylo na pořadu mučení táborovými strážnými a civilními Čechy z města, dokonce i v noci bývali lidé vyštáraní, aby je mučili. Příklad jedné neděle v táboře: dopoledne přišli civilové Češi do tábora, také ženy, a vybrali si své oběti, které týrali údery do tváře, nebo je nechali tlouct jinými. Když ho příslušný netloukl tak, jak oni chtěli, potom dostal druhý od Čechů ránu, někdy také boxerem.

Každého, ať muže nebo ženu, kdo byl členem NSDAP, nebo jehož synové nebo muži u některé takové byli, odvedli po tělesné prohlídce do mučírny. To byla místnost, ve které se každý musel nahý natáhnout a potom byl osmi strážnými jejich nástroji na bití mlácen. Potom byl odveden do pobytové místnosti a musel vestoje na zdi a nosem držet list papíru proti zdi. Běda, když padl na zem a strážný to zpozoroval, potom dostal háky na bradu a facy. Jednoho dne přivezli bývalou městskou policii, ti byli ovšem tak, jako ostatní čekatelé mučení, každý třetí den zbiti. Jeden z bývalých policajtů, dost velký, silný muž, popadl po první ráně, kterou dostal, jednoho strážného pod krkem. Blízko stojící jiný strážný ho hned zastřelil. Na několik dní bylo mučení zastaveno.

Nahoře v traverze bylo zabudováno zavěšené kolo, přes které byl natažen provaz. Na konci byla udělaná

smyčka, skrz kterou museli ubozí lidé prostrčit ruce, kolem nich potom pevně utažená a druhý konec byl, když muže vysoko vytáhli, pevně přivázaný na jeden sloupek, čímž dosáhli, že bitý se nemohl pustit do strážného. Často zůstali ubožáci viset nebo člověka nechali ležet na zemi.

Ti, kteří byli dvakrát nebo dokonce už třikrát bití, měli hnisavé rány. Hnis tekl košilí a sakem. Žáda ubohých lidí byla posetá mouchami a strašlivě páchli. Dali je sice zvlášť do malé místnosti, tzv. „marodky“, ale o léčení nebylo ani potuchy. Bylo to kolem osmi nebo deseti osob, které na této „marodce“ ležely. Pak si museli zbití, tedy ti, kteří se stěží mohli pohnout, vyrýt dva metry hlubokou díru o 60 cm šířky. Večer, jak byla díra hotová, je postavili a první si musel lehnout do vyhloubené díry (hrobu), teprve když v něm ležel, shora na něj vystřelili. Na toho mrtvého si lehl druhý, kterého rovněž shora zastřelili a tak to šlo dál, až byl hrob plný. Jednou bylo místo ještě pro jednoho, tu právě došli pro ženu 67letou, které ostříhali vlasy. Bili ji, protože ona neřekla, kde se zdržuje její syn a ona se musela položit na již zastřelené, a také tak jako ostatní byla zastřelena.

Nenalézám slov, abych popsal, jak vypadali lidé, které dvakrát zbili. Viděl jsem jednoho příslušníka zbraní SS, který byl zmlácen dvakrát. Nehledě na tělo, které bylo celé rozbité, byl jeho pohlavní úd na průměr asi 8-9 cm síly zduřelý, úplně podlitý krví a varlata začala hnisat; až k ritnímu otvoru bylo všechno plné hnisu, strašlivě zapáchal. A toto všechno jen proto, že byl Němec a příslušník SS.

Den co den k tomu docházelo víc a víc. „Bezpečnostní stráž“ přinášela lidi zvenčí už polomrtvé do tábora. Jednou přinesli jednoho těžce zraněného Lotyše, který za rekonvalescence ležel v lazaretu, v nemocničních nosítkách, oblečený v košili a spodkách. Uměl špatně německy. Protože jsem se ho musel vyptávat, řekl mi, že lituje, nevěděl, co znamená SS, přišel se sám přihlásit bojovat a byl u SS,

aniž by to věděl. Tento ubohý člověk byl ještě téhož večera zastřelen.

Později přišli také důstojníci české armády a hledali si oběť v táboře. Našli starého, bývalého penzionovaného německého plukovníka, který od roku 1918 do 1924 sloužil v českém vojsku a odtamtud byl penzionován; ten byl doslova ubit k smrti. Fotograf Schuster z Chomutova a výrobce klavírů Lutz byli také v táboře zabiti. Dále městský zeměměřič, měl polsky znějící jméno. Jednou přišlo také množství českých důstojníků a vytýkali veliteli, že má v táboře ještě živou bývalou městskou policii a řekli: „Odkliděte je přece pryč, ten ksindl!“ Říkal to česky, ale já jsem mu rozuměl.

Byl jsem také nějakou dobu v kuchyni. Na jídelním lístku nebylo nic než sójová šrotová polévka bez soli a večer, jak už bylo řečeno, káva a chléb, ale ve skladu plesnivělo máslo, margarín, nudle, kroupy a jiné potraviny. Každý strážný, velitel také, jezdili s plnými kufry v kradených autech domů a brali potraviny, šaty, prádlo a jiné věci s sebou. Příbuzní vězňů v táboře přinášeli prádlo pro otce a syny, také chléb nebo potraviny. Strážní u brány věci přijali, ty byly přineseny do strážnice, prohlédnuty, a když tam bylo dobré prádlo, rozdělili se strážní mezi sebou, potraviny nechali vyschnout nebo strážnými sníst. Teprve úplně ke konci dostávaly ženy večer svůj chléb namazaný margarínem a do polévky přišla sůl, ještě později se dal velitel obměkčit k tomu, aby v polévce jednou týdně uvařili koňské maso.

Tak to šlo, dokud jsme nebyli přestěhováni do Ciprianského tábora v Horní Vsi. V tomto táboře jsem se musel podrobit operaci a směl jsem tam pak zůstat. Když jsem se uzdravil, zrál ve mně plán k útěku, který jsem také uskutečnil.

A toto tehdy civilizovaný, ještě k tomu demokratický svět, podepsal, umlčel a v rozhlasu ještě prorokoval jako „osvobození“!

POZNÁMKY

1. Výpověď Ottokara Kremena byla podle údajů paní Hedwig Gremmrig (Domovský spolek Chomutov) 1996 na podnět Ottmara Kreissla (†) přijata do chomutovské ročenky (Komotauer Jahrbuch" . 1, S. 79). Jiné údaje o této osobě nejsou známy, protože není registro-

ván u sudetoněmeckého sdružení. Jeho výpověď byla ovšem potvrzena dalšími pamětníky a zážitky O. Kremena v tomto českém táboře v Záluží částečně potvrzeny.